

Areaal te klein voor voldoende aandacht

Veredeling biologische rassen is lange weg

De veredeling van nieuwe rassen is een lange weg. De ontwikkelingen van nieuwe rassen voor de biologische teelt lijkt echter nog langer. Op haar kantoor bij Wageningen UR vertelt bijzonder hoogleraar en onderzoekster Edith Lammerts over de te nemen obstakels.

Edith Lammerts, voluit prof.dr.ir. Edith Lammerts van Bueren, is als senior onderzoeker gespecialiseerd in biologische plantenveredeling en verbonden aan het Louis Bolk Instituut in Driebergen. Daarnaast is ze op hetzelfde vakgebied actief als bijzonder hoogleraar aan de Wageningen UR. Bij het Louis Bolk instituut doet ze aan strategisch en toegepast onderzoek en in Wageningen het meer fundamentele onderzoek, waardoor ze een breed spectrum van de veredeling meepakt.

'Gangbare telers hebben ook interesse'

Bij het biologisch onderzoek op het Louis Bolk Instituut merkt Lammerts dat ook gangbare boeren geïnteresseerd zijn. Ze willen leren van de elementen uit de biologische landbouw over ondermeer de

bodemvruchtbaarheid en het management. Als voorbeeld noemt ze het omgaan met organische stof en hoe met behulp van groenbemesters het organische stofgehalte is te verhogen en dit is in te plannen in de bestaande vruchtwisseling. Ook gangbare veredelaars hebben interesse in de thema's die biologische veredeling agendeert, zoals onkruidonderdrukking en minder mest.

ZOMERTARWE

Niet alle rassen uit de gangbare landbouw zijn geschikt voor de biologische

Veldselectie uitgevoerd door Bioimpulsveredelaars Ronald Hutten en Christel Engelen.

landbouw. Zo geven biologische telers de voorkeur aan zomertarwe in plaats van wintertarwe, omdat de onkruidbezetting in het najaar moeilijk beheersbaar is. Als men zomertarwe in maart zaait, kan vooraf nog een grondbewerking worden uitgevoerd en daarna is het een kwestie van bijhouden. Dat zomertarwe een lagere opbrengst geeft dan wintertarwe, wordt gedeeltelijk gecompenseerd door de grotere kans op een goede bakkwaliteit. Een probleem is echter dat in de veredeling wintertarwe meer aandacht krijgt dan zomertarwe en dat er in feite maar één geschikt ras is voor de biologische teelt.

Daarnaast is er een gebrek aan beschikbare rassen voor de veredelaars waaruit kan worden gekozen. Dit maakt ook dat veredeling financieel minder interessant is en daarom wordt nu gezocht naar een manier om het betaalbaar te maken. "Als ze het zaad drie keer zo duur maken, haken de telers af", zegt Lammerts. Haar idee is om met partners verderop in de keten een percentage van de winst in een fonds te verzamelen, om van daaruit de veredeling financieel te ondersteunen. Ze zegt dat de veredelaars dit een interessant model vinden en dat er belangstelling voor is.

STABILITEIT

Het probleem van dit moment is niet zozeer het opbrengstniveau, maar meer de opbrengststabiliteit. Een mogelijkheid zou volgens Lammerts zijn om op een slimme manier een buffervermogen in het gewas te creëren om daar de jaareffecten mee op te vangen. Ze denkt hierbij aan het gebruik van rassenmengsels. Het is lastig om in één ras een goede opbrengst en een goede kwaliteit samen te brengen. Vandaar het idee om bijvoorbeeld een mengsel van drie rassen te gebruiken die samen drie belangrijke eigenschappen in zich hebben: goede opbrengst, goede kwaliteit en een goede onkruidonderdrukking. Een andere mogelijkheid voor een grotere biodiversiteit zou het gebruik van populaties in plaats van zuivere lijnen kunnen zijn. Dat wil zeggen: niet een ras uit een kruising van twee ouders, maar van heel veel ouders. Het gebruik van populaties is echter door de bestaande regelgeving niet toegestaan, omdat deze is gericht op zuivere lijnen; een ras moet uniform zijn. Lammerts onderzoekt daarom hoe populaties zo kunnen worden omschreven dat ze onderscheidend zijn van elkaar. "Ook Brussel realiseert zich dat het beleid sinds de Tweede

Wereldoorlog is gericht op opbrengstverhoging en minder op biodiversiteit. Zeker voor de biologische landbouw is de vraag actueel hoe de ziektedruk met gebruik van diversiteit kan worden verlaagd zonder het gebruik van chemische middelen."

Ten slotte denkt ze aan het combineren van verschillende gewassen, bijvoorbeeld tarwe in combinatie met veldbonen of lupinen. Daarmee wordt op dit moment geëxperimenteerd. Het probleem is dat de gewassen wel op hetzelfde moment oogstrijp moeten zijn en dat kan door de weersinvloeden nogal verschillen. Veredelen op combineerbaarheid is nog nieuw.

BIOIMPULS

In de teelt van aardappelen is de phytophthora een knelpunt. Daar speelde tot enkele jaren geleden het probleem dat er geen rassen waren met een duidelijk resistentie tegen phytophthora. Er is nog een beperkte mogelijkheid om met koper te spuiten, maar daar wil de sector vanaf. En zonder phytophthoraresistente rassen zijn in Nederland geen bio-aardappelen te telen. In een vroeg phytophthorajaar zit er nog te weinig opbrengst onder het gewas op het moment dat de ziekte toeslaat. Daarom was tussen 2000 en 2006 20 procent van de biologische telers gestopt met bio-aardappelteelt. Inmiddels heeft men de beschikking over zes resistente rassen. Lammerts ziet hier echter hetzelfde probleem als bij de zomertarwe: het areaal voor biologische aardappelen is te klein en krijgt derhalve niet voldoende prioriteit.

Het Bioimpulsproject is opgezet om met behulp van boeren- of hobbykwekers prioriteit te geven aan de kweek van phytophthoraresistente rassen. Op die manier blijft de veredeling betaalbaar, omdat deze boerenkwekers werken op basis van 'no cure no pay'. Met deze kwekers zijn er ook meer ogen en handen betrokken bij de selectie. Na een

Edith Lammerts van Bueren is verbonden aan Wageningen UR en het Louis Bolk Instituut.

eerste schifting worden de geselecteerde kloonnetjes (potentiële rassen) overgegeven aan een kweekbedrijf. Als er dan uiteindelijk een geschikt ras uitrolt, worden de royalties verdeeld over de kweker en het handelshuis dat het op de markt brengt. Het project is in 2009 gestart en valt onder het onderzoeksprogramma 'Groene veredeling': een samenwerking tussen Wageningen UR, het Louis Bolk Instituut en zes kweekbedrijven. Uit wilde aardappelsoorten, die door de jaren heen door het Wageningen UR zijn verzameld, wil men phytophthoraresistent materiaal kruisen met bestaande cultuurassen. Hieruit worden jaarlijks tot 20.000 zaailingen op een centraal veld in de Noordoostpolder geplant. Na de selectie valt het gros af en worden de aangehouden klonen in bewaring gezet voor een volgend jaar, waarna opnieuw een deel wordt uitgeselecteerd. Het project loopt tot 2019. ■

Hendrik Begeman

Tips voor de teler

- Kijk eens op www.biodatabase.nl naar de rassen die per gewas voor de biosector worden aanbevolen. Dit zijn rassen die zonder bestrijdingsmiddelen geteeld kunnen worden.
- Probeer enkele rassen uit en vergelijk die met uw standaardras(sen). Let dan op of er verschil is in bijvoorbeeld vroege bodembedekking, wat het onkruidonderdrukkend vermogen vergroot en gebruik van herbiciden kan verminderen.
- Een vroeger ras laat misschien ruimte voor een groenbemester als nateelt. Dat is goed voor de bodem.